

Μισθοί, παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα

Η άσκηση της πολιτικής μισθών, και το πλαίσιο διαμόρφωσης αυτών, στα χρόνια πριν την εκδήλωση της κρίσης συνέβαλε ουσιαστικά στη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Επιπλέον, λειτούργησε προστατευτικά προς το μέρος της οικονομίας το οποίο δεν εκτίθεται στο διεθνή ανταγωνισμό και δεν παράγει διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, φέρνοντας τους κλάδους που προσπαθούσαν να παραμείνουν διεθνώς ανταγωνιστικοί σε συγκριτικά δυσμενή θέση. Το αποτέλεσμα ήταν μια προσωρινή βελτίωση αποδοχών και του βιοτικού επιπέδου, που όμως για τους περισσότερους δεν ήταν διατηρήσιμη και η οποία κατέρρευσε με την εκδήλωση της κρίσης.

Η αύξηση των μισθών από μόνη της δεν ήταν το πρόβλημα. Το πρόβλημα ήταν ότι η χώρα επιχείρησε να θεσμοθετήσει αποδοχές ανεπτυγμένης χώρας, χωρίς όμως να προσφέρει το πλαίσιο λειτουργίας αγορών, τη θεσμική ωριμότητα και τη δυνατότητα ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας και του τομέα «διεθνώς εμπορεύσιμων» που προσφέρουν οι ανεπτυγμένες χώρες.

Η κρίση κατέδειξε με τον πλέον επώδυνο τρόπο πως εάν οι αυξήσεις των μισθών δεν είναι συνεπείς με την πραγματικότητα που διαμορφώνουν παράγοντες όπως το μη μισθολογικό κόστος, η ικανότητα μετασχηματισμού της παραγωγής, το ρυθμιστικό και διοικητικό περιβάλλον, το κόστος χρηματοδότησης, η μακροοικονομική αβεβαιότητα και η λειτουργία «του κράτους δικαίου», τότε η εσωτερική και διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας χειροτερεύει, αποθαρρύνεται η οικονομική ανάπτυξη και οδηγούμαστε σε απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας, απώλεια θέσεων εργασίας και μείωση εισοδημάτων για όλο και περισσότερα νοικοκυριά.

Το μάθημα της κρίσης προς όλους πρέπει να είναι σαφές: Μια προσπάθεια να νομοθετήσουμε μια επιστροφή στο παρελθόν, να βγούμε από την κρίση μέσω της πόρτας που μας έβαλε σε αυτή διατηρώντας τις δομικές αδυναμίες του παρελθόντος, θα καταστρέψει ό,τι έχει απομείνει όρθιο στη χώρα ως ανταγωνιστικός και βιώσιμος τομέας «διεθνώς εμπορεύσιμων» αγαθών και υπηρεσιών. Αντίθετα, μια προσπάθεια να διορθώσουμε τις αδυναμίες του παρελθόντος τελικά θα οδηγήσει σε μόνιμη και βιώσιμη ενίσχυση της απασχόλησης καθώς και των αποδοχών. Καθώς θα προσπαθούμε συνεπώς να διορθώσουμε τις διαρθρωτικές και θεσμικές αδυναμίες που ακόμα επιμένουν, οι αποφάσεις για αύξηση των μισθών πρέπει να συνδέονται με την αύξηση της παραγωγικότητας στους κλάδους των «διεθνώς εμπορεύσιμων» αγαθών και υπηρεσιών. Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι προϋπόθεση για την παράλληλη αύξηση των μισθών και ο μόνος τρόπος ώστε να διανεμηθεί στη κοινωνία το «μέρισμα της παραγωγικότητας» χωρίς να υπονομευτεί η ανάπτυξη.

Το παρόν αποτελεί σύνοψη έκθεσης που συντάχθηκε από τον Χρήστο Α. Ιωάννου, Οικονομολόγο, σύμβουλο Διοίκησης του ΣΕΒ για το Μέλλον της Εργασίας, τον Κώστα Ν. Κανελλόπουλο, Οικονομολόγο και τον Σωτήρη Πέτρο, Στατιστικό, Αναλυτή Πολιτικής του ΣΕΒ, στο πλαίσιο της προετοιμασίας του συνεδρίου του ΣΕΒ για το Μέλλον της Εργασίας.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Adviser

E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Adviser

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Μισθοί, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και ευημερία

Η Ελλάδα είναι μια μικρή οικονομία, ανοιχτή ως προς τη κίνηση αγαθών λόγω Ενιαίας Αγοράς, με αδύναμη ένταξη σε διεθνείς αλυσίδες αξίες και σημαντική συμβολή στην απασχόληση και το ΑΕΠ των διεθνώς μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών. Είναι επίσης μέλος της ζώνης του ευρώ αλλά με περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων και ουσιαστικά αποκλεισμό από την Ενιαία Αγορά για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ενώ και το υψηλό δημόσιο χρέος δημιουργεί σημαντικούς περιορισμούς στην άσκηση πολιτικής.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο η χώρα μας επιδιώκει να μετασχηματισθεί σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ο καθορισμός και οι αναπροσαρμογές των μισθών επηρεάζουν σημαντικά τη λειτουργία και τις επιδόσεις της, τόσο διεθνώς όσο και εσωτερικά.

Εάν οι αυξήσεις των μισθών δεν είναι συνεπείς με την πραγματικότητα που διαμορφώνουν παράγοντες όπως το μη μισθολογικό κόστος, η ικανότητα μετασχηματισμού της παραγωγής, το ρυθμιστικό και διοικητικό περιβάλλον, το κόστος χρηματοδότησης, η μακροοικονομική αβεβαιότητα και η λειτουργία «του κράτους δικαίου», χειροτερεύουν την εσωτερική και διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας, αποθαρρύνουν την οικονομική ανάπτυξη και οδηγούν σε απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας, απώλεια θέσεων εργασίας και εισοδημάτων για όλο και περισσότερα νοικοκυριά.

Στην εποχή μας, σε μεγαλύτερο βαθμό από ποτέ άλλοτε στην ιστορία, η μη μισθολογική ανταγωνιστικότητα, και συνεπώς οι μισθοί που μπορεί να καταβάλλονται χωρίς να υπονομεύεται η διεθνής ανταγωνιστικότητα, εξαρτώνται από την παραγωγικότητα του επενδυμένου κεφαλαίου, τις τεχνολογικές μεταβολές και γνώσεις που ενσωματώνονται στο κεφάλαιο και, τελικά, το συνεχή μετασχηματισμό της πλευράς προσφοράς μιας οικονομίας. Εξαρτώνται επίσης από το διαφορικό κόστος που δημιουργεί, ή δε δημιουργεί φυσικά όταν δεν τίθεται τέτοιο θέμα, η φορολογία, η μακροοικονομική αβεβαιότητα, η αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση με διεθνώς ανταγωνιστικούς όρους, το κόστος αδυναμιών του «κράτους δικαίου», τα άμεσα κόστη και τα κόστη αβεβαιότητας που προκύπτουν από διοικητικές διαδικασίες και ρυθμίσεις,

Σημασία έχει συνεπώς όχι μόνο το απόλυτο ύψος των μισθών και του γενικότερου κόστους της εργασίας, αλλά η ισορροπία τους με τη μη μισθολογική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, η οποία τελικά καθορίζεται από πολλούς παράγοντες, ορισμένοι εκ των οποίων αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Εάν οι αυξήσεις των μισθών και γενικότερα του κόστους εργασίας δεν είναι συνεπείς με την πραγματικότητα που διαμορφώνουν αυτοί οι παράγοντες, αργά ή γρήγορα ενισχύουν τον πληθωρισμό, χειροτερεύουν την εσωτερική και διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας, οδηγούν σε αποδυνάμωση των εξαγωγών και της ικανότητας υποκατάστασης εισαγωγών, αποθαρρύνουν την οικονομική ανάπτυξη και

οδηγούν σε απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας, θέσεων εργασίας και εισοδημάτων για όλο και περισσότερα νοικοκυριά.

Εν κατακλείδι, η ευημερία για την κοινωνία οικοδομείται και διασφαλίζεται όταν οι θεσμοί και το οικονομικό περιβάλλον επιτρέπουν το συνεχή μετασχηματισμό της οικονομίας, με την ενσωμάτωση τεχνολογικών εξελίξεων και δεξιοτήτων, και εξοπλίζοντας τους εργαζόμενους με τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει ένα τέτοιο περιβάλλον. Τότε αυξάνει η απασχόληση, διαχέοντας την ευημερία στο σύνολο της κοινωνίας, και η οικονομία μπορεί να προσφέρει υψηλότερους μισθούς χωρίς να υπονομεύεται η διεθνής ανταγωνιστικότητά της.

Εξέλιξη αποδοχών και παραγωγικότητας εργασίας πριν την κρίση και στα χρόνια της προσαρμογής.

Την περίοδο 1995 – 2007 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε πραγματικούς όρους παρουσίασε μέση ετήσια αύξηση 3,9%, ο μέσος ετήσιος ονομαστικός μισθός αύξηση 7,0% ενώ ο πραγματικός μέσος μισθός (με αποπληθωριστή τον ΔΤΚ) αυξήθηκε κατά 3,0% ετησίως την ίδια περίοδο. Το ποσοστό αυτό είναι αισθητά υψηλότερο από το αντίστοιχο της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία την ίδια περίοδο αυξήθηκε κατά 2,6%, συμβάλλοντας έτσι στη χειροτέρευση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας¹.

Υψηλότερη αύξηση των μισθών την περίοδο 2000-2009, έναντι αυτής του συνόλου της οικονομίας (5,7%), εμφανίζεται στον χρηματοπιστωτικό τομέα (7,5%), στις τέχνες και διασκέδαση (7%), καθώς και στο Δημόσιο (6,6%), ενώ στον ανταγωνιζόμενο σε διεθνές επίπεδο δευτερογενή τομέα οι μισθοί αυξήθηκαν λιγότερο (4,5%).

Στη συνέχεια, την περίοδο της κρίσης, παρατηρείται σημαντική μείωση των μέσων ονομαστικών και πραγματικών μισθών για το σύνολο της οικονομίας, η οποία για την περίοδο 2009 – 2016 ανέρχεται συνολικά σε 18,9% και 22,5% αντίστοιχα (μείωση ΑΕΠ κατά 22,9%). Από το 2011 ο μέσος πραγματικός μισθός έχει κατέλθει κάτω από το επίπεδο του 2002 και τα επόμενα έτη γύρω στο 88% αυτού. Αυτά τα ποσοστά εκφράζουν την επελθούσα «εσωτερική υποτίμηση», που είναι ποσοτικά σημαντική. Την περίοδο της κρίσης οι μειώσεις των μισθών στο Δημόσιο (-2,4%) εμφανίζονται μικρότερες από του συνόλου (-3,1%) και από αυτές του δευτερογενούς τομέα (-3,4%) ή του εμπορίου μεταφορών και τουρισμού (-4,3%). Παρόμοιες διαπιστώσεις προκύπτουν εάν εξετάσουμε την εξέλιξη των πραγματικών μισθών κατά κλάδο.

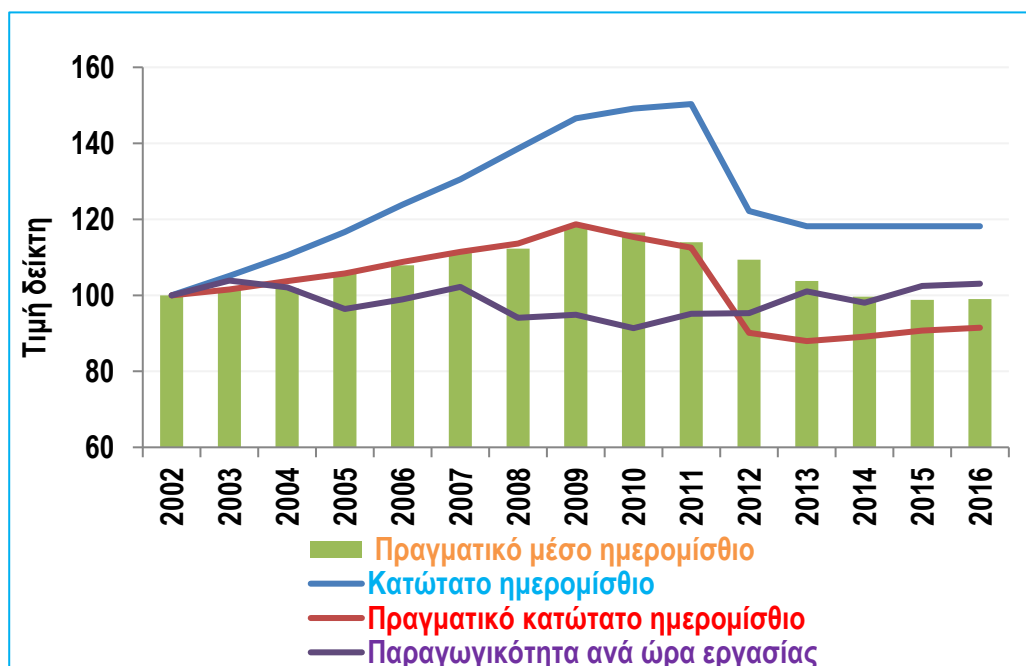
Υψηλότερη αύξηση των μισθών την περίοδο 2000-2009, έναντι αυτής του συνόλου της οικονομίας (5,7%), εμφανίζεται στον χρηματοπιστωτικό τομέα (7,5%), στις τέχνες και διασκέδαση (7%) καθώς και στο Δημόσιο (6,6%), ενώ στον ανταγωνιζόμενο σε διεθνές επίπεδο δευτερογενή τομέα οι μισθοί αυξήθηκαν λιγότερο (4,5%).

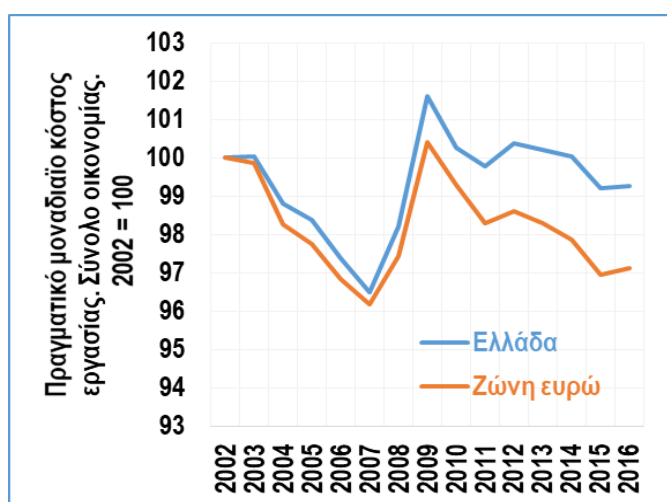
¹ Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής ΑΕΠ, πραγματικού μισθού, ονομαστικού μισθού και της παραγωγικότητας της εργασίας με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών (ΕΛΣΤΑΤ).

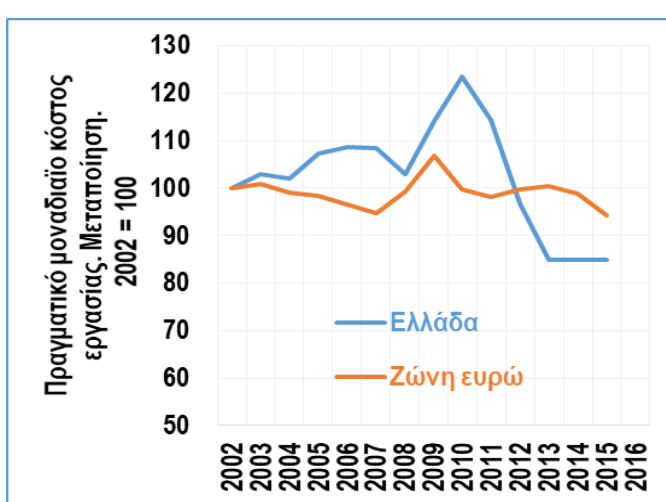
Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη μεταποίηση, με στοιχεία μέσω μισθών προερχόμενα από το ΙΚΑ, φαίνεται ότι ο κατώτατος και ο μέσος μισθός (σε σταθερές τιμές) μέχρι το 2012 μεταβάλλονται με όμοιους ρυθμούς, οι οποίοι ωστόσο συστηματικά υπερβαίνουν την εξέλιξη της παραγωγικότητας στη μεταποίηση, η οποία την εξεταζόμενη περίοδο εμφανίζει στασιμότητα αν όχι πτώση. Μόλις το 2015 μετά από πολλά έτη ο δείκτης παραγωγικότητας της μεταποίησης υπερβαίνει τον αντίστοιχο του μέσου μισθού, υποδηλώνοντας και αντίστοιχες απώλειες της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης για πολλά έτη (**Δ1**). Στην ελληνική μεταποίηση για πολλά έτη τα ποσοστά αυξήσεων στις κατώτατες αμοιβές καθόριζαν τα ποσοστά αυξήσεων στις μέσες αμοιβές και αυτό γινόταν αγνοώντας τη στασιμότητα ή και την πτώση της εκεί παραγωγικότητας.

Δ1. Μισθοί και παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας, μεταποίηση στην Ελλάδα. Πηγή: ΙΚΑ, Eurostat.

Δ2. Πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας, σύνολο οικονομίας (AMECO)

Δ3. Πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας, μεταποίηση (AMECO)

Είναι όμως σημαντικό να αναφέρουμε ότι σε όλο αυτό το διάστημα καταγράφονται σημαντικές διαφορές στην εξέλιξη της παραγωγής, της παραγωγικότητας, του μοναδιαίου κόστους εργασίας (**Δ2, Δ3**) και μισθών, τόσο μεταξύ συνόλου οικονομίας και μεταποίησης καθώς και μεταξύ διαφόρων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

Κυρίως, κλάδοι της ιδιωτικής οικονομίας υφιστάμενοι τον έντονο διεθνή ανταγωνισμό την περίοδο της ανόδου υστέρησαν σε αύξηση της παραγωγής (δευτερογενής τομέας 1,2% έναντι 2,5% στο σύνολο), ενώ κλάδοι που παράγουν εγχωρίως ανταλλασσόμενα προϊόντα και υπηρεσίες υπερέβησαν τη συνολική αύξηση. Η έκθεση στον ανταγωνισμό αντίστοιχα διασφάλισε ότι για το μέρος αυτό του ιδιωτικού τομέα που παράγει «διεθνώς εμπορεύσιμα» αγαθά την περίοδο της προσαρμογής ήταν εφικτό να εμφανίζουν μεγαλύτερη αντοχή και η συρρίκνωση τους να συγκρατηθεί σε μικρότερα επίπεδα από τη συνολική (ο ευρύς δευτερογενής τομέας είχε μείωση -2,8% ετησίως έναντι -3,2% του συνόλου, ενώ οι κατασκευές επιτάχυναν την πτώση τους δραματικά, με το εμπόριο, τις μεταφορές, την εστίαση και τα καταλύματα να τις ακολουθούν).

Γιατί η αύξηση των αποδοχών στα χρόνια πριν την κρίση αποδείχθηκε μη διατηρήσιμη;

Την περίοδο 1995-2010 το ωρομίσθιο στην Ελλάδα εμφάνισε την υψηλότερη αύξηση φτάνοντας στο 142%, ενώ στην ΕΕ28 συνολικά αυξήθηκε κατά 58,6%. Η δε αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας την ίδια περίοδο ανήλθε στην Ελλάδα στο 29%, ενώ στην ΕΕ28 στο 25%². Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν να καταστεί η χώρα μας πρωταθλήτρια στην αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (=ο λόγος του κόστους εργασίας προς την παραγωγικότητα της εργασίας) ή, ισοδύναμα, στη χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας κόστους εργασίας.

Η αύξηση των μισθών από μόνη της δεν ήταν το πρόβλημα. Το πρόβλημα ήταν ότι η χώρα επιχείρησε να θεσμοθετήσει αποδοχές ανεπτυγμένης χώρας, χωρίς όμως να προσφέρει το πλαίσιο λειτουργίας αγορών, τη θεσμική ωριμότητα και τη δυνατότητα ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας που προσφέρουν οι ανεπτυγμένες χώρες.

Την περίοδο 1995-2010 η ελληνική μεταποίηση υπήρξε πρωταθλήτρια στην αύξηση του ωρομισθίου φτάνοντας το 97% έναντι αύξησης της παραγωγικότητας κατά 18%, η οποία σημειωτέον είναι το ένα τρίτο της αύξησης της παραγωγικότητας της μεταποίησης στην ΕΕ28 συνολικά. Αντίθετα σε πολλές χώρες, όπως Γερμανία, Ιρλανδία και Γαλλία, οι αυξήσεις του ωρομισθίου στη μεταποίηση ήταν σαφώς μικρότερες από την εκεί αύξηση της παραγωγικότητας, συμβάλλοντας έτσι στη σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης αυτών των χωρών.

² Στοιχεία ΟΟΣΑ.

Τα παραπάνω άλλαξαν δραστικά από το 2010 για αρκετές χώρες. Οι αυξήσεις στους μισθούς περιορίστηκαν, ενώ στην Ελλάδα επήλθε απότομη μείωση του επιπέδου των μισθών οδηγώντας σε σημαντική μείωση του δείκτη μοναδιαίου κόστους εργασίας, ο οποίος το 2016 είναι σαφώς μικρότερος από τον μέσο της ΕΕ28. Οι μειώσεις των μισθών στην Ελλάδα συνδυάστηκαν με μικρότερες μειώσεις στην παραγωγικότητα, οπότε και το μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώθηκε τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στη μεταποίηση.

Το 2016 το μοναδιαίο κόστος εργασίας στη μεταποίηση στην Ελλάδα είναι πλέον το δεύτερο χαμηλότερο στις εξεταζόμενες χώρες. Μόνο η Ιρλανδία εμφανίζει μοναδιαίο κόστος εργασίας χαμηλότερο από την Ελλάδα, που οφείλεται στην εντυπωσιακή αύξηση της παραγωγής τα πρόσφατα έτη. Φαίνεται ότι οι δραστικές μειώσεις στους μισθούς στην Ελλάδα από το 2010 έχουν πλέον αποκαταστήσει την απώλεια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας με βάση το κόστος εργασίας την προηγούμενη δεκαπενταετία για το σύνολο της οικονομίας και τη μεταποίηση.

Ήταν όμως η αύξηση των αποδοχών κάτι μη επιθυμητό; Άλλωστε η σύγκλιση στα επίπεδα ευημερίας των ανεπτυγμένων χωρών ήταν πάντα ένας στόχος για την Ελλάδα, και δηλωμένος στόχος της Ε.Ε. στα χρόνια πριν την κρίση. Συνεπώς η αύξηση των μισθών από μόνη της δεν ήταν το πρόβλημα. Το πρόβλημα ήταν ότι η αύξηση αυτή δε βασίστηκε σε ένα συνεχή μετασχηματισμό μιας δυναμικής οικονομίας, την ανάπτυξη μιας ισχυρής παραγωγικής βάσης και την ενδυνάμωση του παραγωγικού ιστού της χώρας ώστε να είναι σε θέση να προσφέρει αυτές τις αποδοχές στους εργαζόμενους της χώρας. Το πρόβλημα ήταν ότι η χώρα επιχείρησε να θεσμοθετήσει αποδοχές ανεπτυγμένης χώρας, χωρίς όμως να προσφέρει το πλαίσιο λειτουργίας αγορών, τη θεσμική ωριμότητα και τη δυνατότητα ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας και του τομέα «διεθνώς εμπορευσίμων» αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν οι ανεπτυγμένες χώρες και χωρίς να λαμβάνει υπόψη της τους συγκριτικά υψηλότερους μισθούς που είναι σε θέση να αποδίδει, και αποδίδει, η εργασία στη μεταποίηση και γενικότερα τη βιομηχανία σε σχέση με το εμπόριο και τις κατασκευές αλλά και πολλούς άλλους κλάδους υπηρεσιών. Ενδεικτικά, η βιομηχανία μέσω των θέσεων πλήρους απασχόλησης που προσφέρει για το σύνολο του έτους και των υψηλότερων μηνιαίων αποδοχών καταλήγει να προσφέρει κατά μέσο όρο έως και διπλάσιο ετήσιο εισόδημα στους εργαζόμενους στον κλάδο, σε σχέση με κλάδους των υπηρεσιών όπως το εμπόριο, την εστίαση και τα καταλύματα και όπως καταγράφει [σχετικό εβδομαδιαίο δελτίο του ΣΕΒ](#).

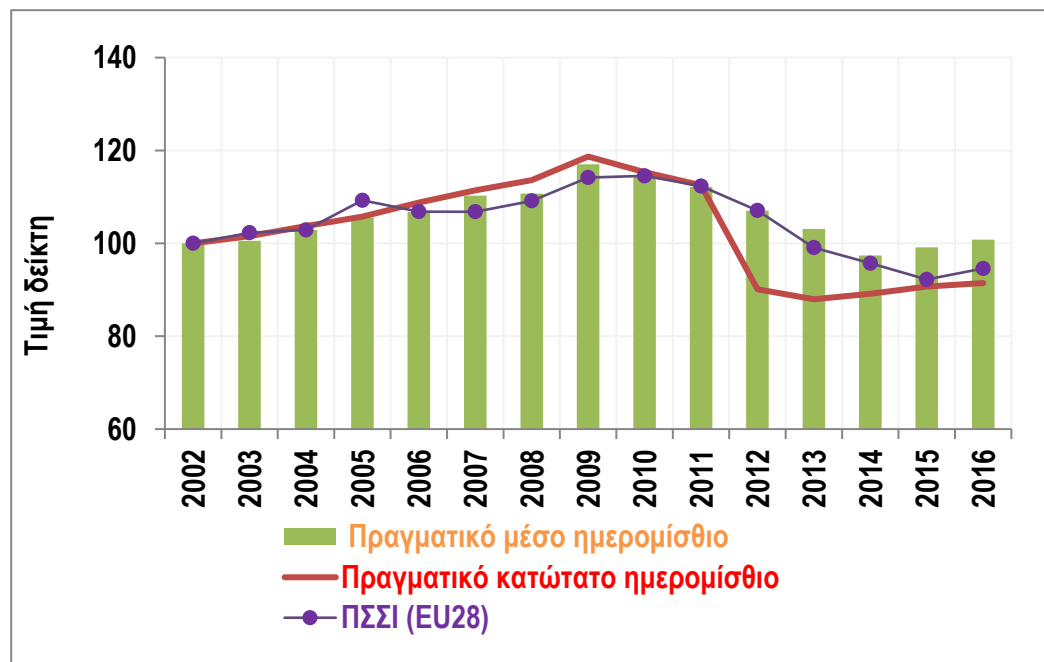
Οι εξελίξεις στο Δείκτη Πραγματικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας (ΠΣΣΙ)

Για τη διενέργεια αξιόπιστων συγκρίσεων μεταξύ των χωρών τα μεγέθη της παραγωγικότητας εργασίας (που αύξησή της σημαίνει βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας), και των μισθών (που αύξησή τους σημαίνει χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας), μετατρέπονται σε οιονεί κοινό νόμισμα μέσω των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των επί μέρους νομισμάτων των εξεταζόμενων χωρών. Προκύπτει έτσι ένας συγκεντρωτικός δείκτης ανταγωνιστικότητας που ονομάζεται Δείκτης Πραγματικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας (ΠΣΣΙ) με βάση το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Διεθνείς οργανισμοί παραδοσιακά υπολογίζουν δείκτες ΠΣΣΙ για να παρακολουθούν την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών που εξετάζουν και εμείς εδώ αντλούμε τέτοιους από τη Eurostat.

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας, όπως εκφράζεται από την πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία μιας χώρας, βασισμένη στο σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μεταξύ της συγκεκριμένης χώρας και των εμπορικών της εταίρων είναι χονδρικά ταυτόσημη με τον λόγο των σχετικών τιμών (που μεταβάλλονται *pari passu* με το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος) μεταξύ των τομέων και κλάδων «διεθνώς εμπορεύσιμων» και «διεθνώς μη εμπορεύσιμων» στη συγκεκριμένη χώρα. Η διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας προϋποθέτει την σταθερότητα της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Η ΠΣΣΙ για το σύνολο της οικονομίας μέχρι το 2009 κινούμενη αυξητικά, όπως και οι μισθοί, χειροτέρευε, ενώ από τότε μέχρι το 2015 μειούμενη βελτιώνεται για να εμφανίσει εκ νέου άνοδο το 2016. Από το 2013 η ΠΣΣΙ έχει ανακτήσει τις απώλειες που είχε από το 2003 δείχνοντας αποκατάσταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Δ4. Μισθοί και ΠΣΣΙ με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας στο σύνολο της Οικονομίας (ΙΚΑ, Eurostat)

Αυτό, πρακτικά, σημαίνει ότι ο λόγος του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (μισθός προς παραγωγικότητα) πρέπει να παραμένει σταθερός μεταξύ των δυο κλάδων. Δηλαδή, μια αύξηση μισθών στους «διεθνώς μη εμπορεύσιμους» κλάδους, οδηγεί συνήθως σε αυξήσεις τιμών με δεδομένη την παραγωγικότητα. Εάν η αύξηση αυτή με κάποιο τρόπο επιβληθεί και στους «διεθνώς εμπορεύσιμους» κλάδους, τότε επειδή οι τιμές στους «διεθνώς εμπορεύσιμους» κλάδους καθορίζονται στις διεθνείς αγορές, οι κλάδοι αυτοί θα αρχίσουν να λειτουργούν με ζημία, καθώς δεν είναι σε θέση να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους ώστε να αντισταθμίσουν την αύξηση των μισθών. Εάν, λοιπόν, η αύξηση των

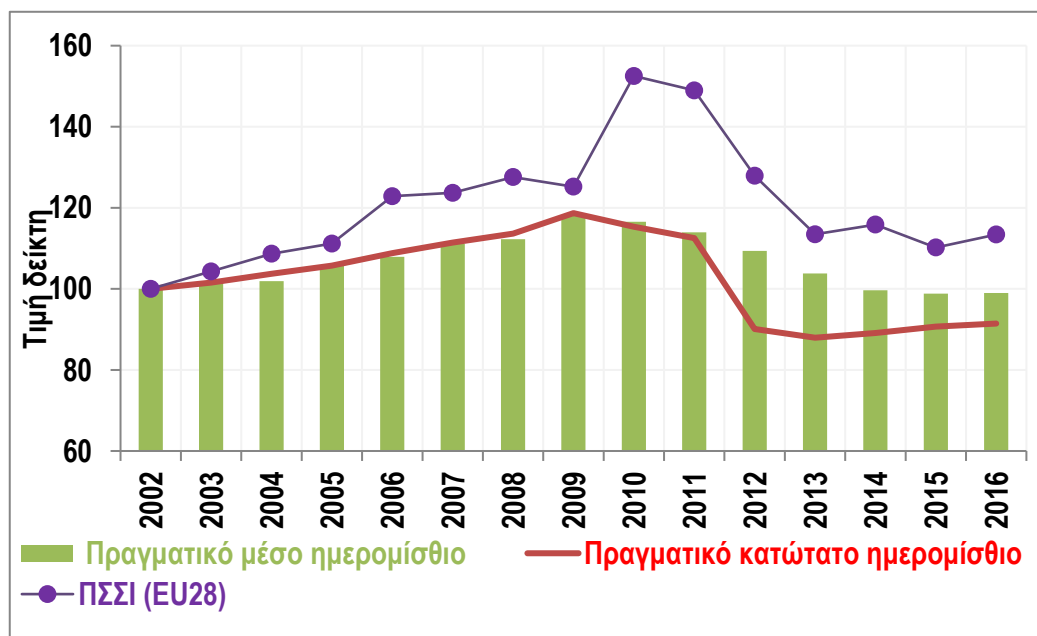

σχετικών τιμών των «διεθνώς μη εμπορεύσιμων» κλάδων παγιωθεί μέσω μακροοικονομικών πολιτικών ζήτησης, έχουμε χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας των «διεθνώς εμπορεύσιμων» κλάδων που αρχίζουν να συρρικνώνονται. Αυτό συνέβη στην Ελλάδα της περιόδου 2000-2009.

Η ΠΣΣΙ για το σύνολο της οικονομίας μέχρι το 2009 κινούμενη αυξητικά, όπως και οι μισθοί, χειροτέρευε, ενώ από τότε μέχρι το 2015 μειούμενη βελτιώνεται για να εμφανίσει εκ νέου άνοδο το 2016 (Δ4). Από το 2013 η ΠΣΣΙ έχει ανακτήσει τις απώλειες που είχε από το 2003 δείχνοντας αποκατάσταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η σημαντική άνοδος των μισθών (χωρίς αντίστοιχη άνοδο της παραγωγικότητας) συμπίπτει με την άνοδο της ΠΣΣΙ, ενώ και η διόρθωση των μισθών συμπίπτει με την μείωση και άρα τη βελτίωση της ΠΣΣΙ και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, που αυτή αντανακλά.

Η εικόνα είναι αρκετά διαφορετική εάν η εξέταση περιοριστεί στην ελληνική μεταποίηση (Δ5). Η ΠΣΣΙ με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας στη μεταποίηση μέχρι το 2010 επιδεινώθηκε αρκετά και πολύ περισσότερο από τις αυξήσεις μέσου και κατώτατου μισθού στην ελληνική μεταποίηση, όπως εκτιμώνται με βάση τα στοιχεία μισθών του ΙΚΑ. Έτσι η επιδείνωση αυτή της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης δεν φαίνεται να οφείλεται αποκλειστικά στις εξελίξεις του εδώ καταγραφόμενου κόστους εργασίας. Μάλλον είναι η βελτίωση (=μείωση) του κόστους εργασίας ή της παραγωγικότητας στην μεταποίηση στις ανταγωνίστριες χώρες η οποία εξηγεί τη σημαντική σχετική επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης. Αυτό σημαίνει ότι κριτήριο για το πόσο να αυξηθούν οι μισθοί δεν μπορεί να είναι μόνον η εξέλιξη της εγχώριας παραγωγικότητας, την οποία όπως αναφέραμε για πολλά έτη την ξεπέρασαν, αλλά και τι αυξήσεις δίνουν ή δεν δίνουν οι ανταγωνίστριες χώρες.

Σημειωτέον επίσης ότι οι μειώσεις των μισθών στη μεταποίηση συνοδεύονται με βελτίωση της ΠΣΣΙ στη μεταποίηση την περίοδο 2011 - 2015, η οποία ωστόσο δεν έχει επανέλθει ακόμη στο επίπεδο του 2002, παρόλο που οι μισθοί έχουν κατέλθει κάτω από το επίπεδο αυτό.

Δ5. Μισθοί και ΠΣΣΙ με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας στη Μεταποίηση (ΙΚΑ, Eurostat)

Αυτό σημαίνει ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας δεν συνδέεται μόνο με το κόστος εργασίας, αλλά και με άλλους παράγοντες, όπως η πρόσβαση στο κεφάλαιο και το κόστος του, των ενδιάμεσων εισροών, της γραφειοκρατίας, αλλά και τις παραγωγικές επενδύσεις, οι οποίες βελτιώνουν με βιώσιμο τρόπο την παραγωγή και παραγωγικότητα. Δηλαδή, τις εξελίξεις αυτές σε θεσμούς και οικονομία που οικοδομούν την ικανότητα πληρωμής καλύτερων μισθών χωρίς να υπάρχει απώλεια ανταγωνιστικότητας.

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας δεν συνδέεται μόνο με το κόστος εργασίας, αλλά και άλλους παράγοντες, όπως η πρόσβαση σε και το κόστος του κεφαλαίου, των ενδιάμεσων εισροών, της γραφειοκρατίας, αλλά και τις παραγωγικές επενδύσεις οι οποίες βελτιώνουν με βιώσιμο τρόπο την παραγωγή και παραγωγικότητα. Δηλαδή, τις εξελίξεις αυτές σε θεσμούς και οικονομία που οικοδομούν την ικανότητα πληρωμής καλύτερων αποδοχών χωρίς να υπάρχει απώλεια ανταγωνιστικότητας.

Παράγοντες διαμόρφωσής του Δείκτη Πραγματικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας (ΠΣΣΙ) και εναλλακτικά σενάρια για το μέλλον

Η ακριβής εξειδίκευση της σχέσης μισθών και ΠΣΣΙ στη μεταποίηση που στηρίζεται στο κόστος εργασίας είναι χρήσιμη στη χάραξη πολιτικής μισθών.

Προς τούτο υπολογίσαμε υποδείγματα προσδιορισμού της ΠΣΣΙ για την περίοδο 2000Α - 2016Δ, τα οποία ως ανεξάρτητες μεταβλητές, πέρα από τις αναμενόμενες από την οικονομική θεωρία, περιλαμβάνουν και τους κατώτατους μισθούς ή εναλλακτικά τους μέσους μισθούς. Προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική στενή θετική σχέση μεταξύ κατώτατου μισθού και της ΠΣΣΙ στη μεταποίηση, η οποία διατηρείται ακόμη και όταν στις ανεξάρτητες μεταβλητές της εξίσωσης προστεθούν σταδιακά όλες οι άλλες μεταβλητές που θεωρείται ότι επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της περιόδου 2000-2016 προκύπτει ότι μια αύξηση των κατώτατων μισθών κατά 10% συνεπάγεται *ceteris paribus* επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας στη μεταποίηση κατά 2,9%.

- Οι μεταβολές των κατωτάτων μισθών και των μέσων μισθών συνδέονται αρνητικά με την μεταβολή στην ανταγωνιστικότητα.
- Η παραγωγικότητα της εργασίας ασκεί ισχυρή επίδραση στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης.
- Σημαντικά επιβαρυντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης ασκούν τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων.

Η αρνητική σχέση κατώτατων μισθών και ανταγωνιστικότητας στη μεταποίηση κατά την προηγούμενη περίοδο επιβεβαιώνεται και με την εκτίμηση ελέγχων κατά Granger όπου προκύπτει ότι οι μεταβολές των κατωτάτων μισθών και των μέσων μισθών συνδέονται αρνητικά με την μεταβολή στην ανταγωνιστικότητα, ενώ δεν προκύπτει ότι ισχύει και το αντίστροφο.

Ταυτόχρονα όμως η παραγωγικότητα της εργασίας ασκεί ισχυρή αρνητική (=βελτίωση) επίδραση στην ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης (συντελεστής ελαστικότητας = -0,29), καθώς και οι επενδύσεις στη μεταποίηση με σχετικά χαμηλό ωστόσο συντελεστή (-0,05). Σημαντικά επιβαρυντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης ασκούν τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων (συντελεστής ελαστικότητας = 0,19), καθώς και ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή περίπου κατά το ίδιο μέγεθος (0,17).

Μεταβλητές	Συντελεστές παλινδρόμησης	Μεταβολή 2002-2009	Μεταβολή 2010-2015	Εναλλακτικό Σενάριο	Επίδραση στην μεταβολή της ΠΣΣΙ 2002-09	Επίδραση στην μεταβολή της ΠΣΣΙ 2010-15	Επίδραση στην μεταβολή της ΠΣΣΙ της στήλης (4)
Πραγματικός κατώτατος μισθός	0,29	2,48	-4,69	0,00	0,72	-1,36	0,00
Παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας	-0,29	-0,75	2,33	1,50	0,22	-0,68	-0,44
Μεταβολή πραγματικού επιτοκίου δανεισμού των επιχειρήσεων	0,19	-5,71	-0,26	-3,50	-1,06	-0,05	-0,65
Πραγματικές επενδύσεις στην μεταποίηση	-0,05	3,56	-7,33	7,00	-0,19	0,38	-0,36
Εναρμονισμένος δείκτης τιμών	0,17	3,12	0,15	1,20	0,54	0,03	0,21
Μοναδιαίο κόστος εργασίας Ε.Ε.-28	-0,18	0,60	0,44	0,50	-0,11	-0,08	-0,09
Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (-1)	0,69	4,74	-1,54	-1,50	3,29	-1,07	-1,04
Σύνολο επίπτωσης					3,41	-2,83	-2,38

Δ6. Προσομοιώσεις Ανταγωνιστικότητας στην Μεταποίηση (Χρήστος Α. Ιωάννου, Κώστας Ν. Κανελλόπουλος, Σωτήρης Πέτρος. 1 Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία)

Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα προσεχή έτη η υλοποίηση συγκεκριμένων στόχων του μεσοπρόθεσμου προγράμματος της χώρας (μικρή αύξηση των τιμών), η μείωση των επιτοκίων δανεισμού των επιχειρήσεων αλλά κυρίως η αύξηση των επενδύσεων και η βελτίωση της παραγωγικότητας μπορούν να συμβάλουν σε αξιόλογη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης.

Για τον σχεδιασμό ενός οδικού χάρτη προς την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της βιομηχανίας εξετάσαμε εναλλακτικά σενάρια και υποθέσεις ως προς την πιθανή εξέλιξη των μεταβλητών του υποδείγματός μας και υπολογίσαμε την επίδρασή τους στην ανταγωνιστικότητα (**Δ6**).

Κατ' αρχήν πρέπει να αποφύγουμε το, θεωρητικό και φυσικά ανέφικτο, σενάριο ότι η χώρα θα κινηθεί όπως την περίοδο 2002 – 2010. Δηλαδή με σημαντικές αυξήσεις κατώτατων μισθών, απώλειες παραγωγικότητας, σημαντική μείωση των επιτοκίων, χαμηλές επενδύσεις και σχετικά υψηλό πληθωρισμό. Αυτό το σενάριο, το οποίο για πολλούς θεωρείται επιθυμητό και ως «επιστροφή στην κανονικότητα», θα προξενούσε εκ νέου σημαντικές απώλειες στην ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης, κατά 3,41 ποσοστιαίες μονάδες, και πρέπει να αποφευχθεί εάν θέλουμε να μην καταβαραθρωθεί η ελληνική παραγωγή, δεδομένου μάλιστα ότι δεν συντρέχουν πλέον ευνοϊκοί παράγοντες όπως π.χ. η σημαντική μείωση των επιτοκίων της περιόδου 2002-2010.

Μια προσπάθεια να νομοθετήσουμε μια επιστροφή στο παρελθόν, διατηρώντας μάλιστα τις δομικές του αδυναμίες, θα καταστρέψει ό,τι έχει απομείνει όρθιο στη χώρα. Αντίθετα, μια προσπάθεια να διορθώσουμε τις αδυναμίες του παρελθόντος τελικά θα οδηγήσει σε μόνιμη και βιώσιμη ενίσχυση της απασχόλησης καθώς και των αποδοχών.

Εισερχόμαστε επίσης σε περίοδο όπου πρέπει να υπερβούμε τις ιστορικές αρνητικές μεταβολές των ανεξάρτητων μεταβλητών της περιόδου 2010 – 2015. Δηλαδή του να έχουμε σημαντική μείωση του κατώτατου μισθού, μεγάλη αύξηση του επιτοκίου δανεισμού των επιχειρήσεων, μεγάλη μείωση των επενδύσεων στη βιομηχανία. Αυτές οι εξελίξεις της περιόδου 2010-2015 είτε ήταν αναγκαία και αναπόφευκτη δύσκολη προσαρμογή ύστερα από τις ασύνετες επιλογές της προηγούμενης περιόδου, είτε ήταν παράγωγο αναποτελεσματικού μίγματος πολιτικής που αντί να προωθήσει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και το άνοιγμα των αγορών, την οικονομική σταθερότητα και την ενίσχυση του επενδυτικού κλίματος και των επενδύσεων, αρκέστηκε στην υπερφορολόγηση, στην αποφυγή των διαρθρωτικών αλλαγών και στην, λόγω όλων αυτών, μονομερή προσαρμογή του κόστους της παραγωγικής εργασίας και ευρύτερα του παραγωγικού ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

Ο οδικός χάρτης για την βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, ο οποίος πρέπει να αποτελέσει βάση συζήτησης και προσανατολισμού, με αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο, είναι να υπάρξει ανάκαμψη των επενδύσεων στη μεταποίηση, οι οποίες έχουν ήδη κατέλθει εξαιρετικά χαμηλά, τα επιτόκια δανεισμού να μειωθούν σημαντικά (περίπου κατά 3,5%) για να κατέλθουν στα επίπεδα δανεισμού επιχειρήσεων χωρών παραπλήσιων με την Ελλάδα, οι τιμές να αυξηθούν όσο προβλέπει το τελευταίο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής (κατά 1,2%, με ρυθμό χαμηλότερο της ζώνης του ευρώ), η βελτίωση της παραγωγικότητας να είναι σταθερά θετική, και ο κατώτατος μισθός επί του παρόντος να μην μεταβληθεί. Σε αυτή την περίπτωση η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα είναι αξιόλογη (**-2,38**).

Αυτός ο οδικός χάρτης στον βαθμό που υλοποιείται και αποδίδει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της απασχόλησης, εμπεριέχει σε επόμενη φάση και τη δυνατότητα σταδιακής και παράλληλης με την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας αύξησης του κατώτατου μισθού. Στο ίδιο πλαίσιο άλλωστε οι επιχειρήσεις εκείνες που έχουν αναδιοργανωθεί με στόχο τη βελτίωση των επιδόσεων διεθνούς ανταγωνιστικότητας, και είναι διατηρήσιμα κερδοφόρες, ήδη στο επίπεδό τους προχωρούν σε αυξήσεις μισθών.

Αυτή είναι μία θετική διέξοδος και το μίγμα πολιτικής είναι αμοιβαίου οφέλους για επιχειρήσεις, εργαζομένους και εθνική οικονομία με προτεραιότητα σε βελτιώσεις της ανταγωνιστικότητας. Η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της μεταποίησης μπορεί να είναι σημαντική και μπορεί να προέλθει από περισσότερες πηγές (επενδύσεις, εξομάλυνση τραπεζικού συστήματος), συμπεριλαμβανομένης και της αποτελεσματικότερης ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων και της οργάνωσης της εργασίας, και η οποία με την σειρά της τροφοδοτεί και τις αυξήσεις των μισθών. Συμπερασματικά, μια προσπάθεια να νομοθετήσουμε μια επιστροφή στο παρελθόν, διατηρώντας μάλιστα τις δομικές του αδυναμίες, θα καταστρέψει ό,τι έχει απομείνει όρθιο στη χώρα ως ανταγωνιστικός και βιώσιμος τομέας «διεθνώς εμπορεύσιμων» αγαθών και υπηρεσιών. Αντίθετα, μια προσπάθεια να διορθώσουμε τις αδυναμίες του παρελθόντος τελικά θα οδηγήσει σε μόνιμη και βιώσιμη ενίσχυση της απασχόλησης καθώς και των αποδοχών.

Συμπεράσματα

Ο μόνος τρόπος για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της χώρας είναι να ενισχυθεί η επένδυση και η σχετική κερδοφορία στους κλάδους «διεθνώς εμπορεύσιμων» αγαθών και υπηρεσιών, ώστε να μετακινηθούν συντελεστές της παραγωγής από τους «διεθνώς μη εμπορεύσιμους» στους «διεθνώς εμπορεύσιμους» κλάδους. Αυτό προϋποθέτει κυρίως την απελευθέρωση των αγορών και του ανταγωνισμού (διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις), ώστε να σταματήσει το υφιστάμενο πλαίσιο να ορθώνει εμπόδια στην ανάπτυξη των κλάδων παραγωγής «διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών», και να ενισχυθεί η κερδοφορία τους ώστε να γίνουν επενδύσεις στους «διεθνώς εμπορεύσιμους» κλάδους όπου θα απορροφηθούν οι εργαζόμενοι που αναπόφευκτα αποδεσμεύονται από τους παραδοσιακούς, μη εξωστρεφείς, κλάδους της οικονομίας.

Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας επιβάλλει ρυθμίσεις που επιβάλλουν διαφορικές αυξήσεις μισθών και όχι τις ίδιες αδιακρίτως σε όλους τους κλάδους, καθώς διαφορετικές επιχειρήσεις έχουν διαφορετικές αντοχές σε αυξήσεις μισθών, αναλόγως της αύξησης της παραγωγικότητάς τους.

Η πολιτική μισθών έχει κρίσιμο ρόλο σε αυτήν την διαδικασία. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας επιβάλλει ρυθμίσεις που επιτρέπουν διαφορικές αυξήσεις μισθών και όχι τις ίδιες αδιακρίτως σε όλους τους κλάδους, καθώς διαφορετικές επιχειρήσεις έχουν διαφορετικές αντοχές σε αυξήσεις μισθών, αναλόγως της αύξησης της παραγωγικότητάς τους. Οι αποφάσεις για αύξηση των μισθών πρέπει να συνδέονται με την αύξηση της παραγωγικότητας στους κλάδους των «διεθνώς εμπορεύσιμων», της

οποίας η αύξηση πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα και προϋπόθεση για την παράλληλη και ταυτόχρονη αύξηση των μισθών και την διατήρηση και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Όπως προκύπτει από την ανάλυσή μας, η ανταγωνιστικότητα δεν συνδέεται αποκλειστικά ή κυρίως με τις μεταβολές των μισθών και το μισθολογικό κόστος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η διαμόρφωση των μισθών δεν πρέπει να είναι συμβατή με την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας. Σημαντικά επιβαρυντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα ασκούν τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων (συντελεστής ελαστικότητας =0,19), καθώς ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή περίπου κατά το ίδιο μέγεθος (0,17).

Αυτό σημαίνει ότι, πέρα από τον τρόπο αύξησης των μισθών και των κατώτατων μισθών, προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής, για την οποία οι κοινωνικοί εταίροι δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να μένουν αδιάφοροι, πρέπει να είναι το επενδυτικό κλίμα, η εξομάλυνση της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος και τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων, καθώς και η πορεία του πληθωρισμού.

Σημαίνει επίσης ότι όταν η οικονομική πολιτική υστερεί σε αυτούς τους κρίσιμους τομείς που κρίνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας (παραγωγικές και κερδοφόρες επενδύσεις, επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων, πληθωρισμός, κλπ) τότε αναπόφευκτη συνέπεια είναι η πίεση της προσαρμογής να μεταφέρεται στο κόστος της εργασίας και στον κόσμο της παραγωγικής εργασίας.

Σήμερα η κοινωνία και όσοι συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών να αποδεχθούν ότι επιλογές που επιδεινώνουν την ποιότητα των θεσμών και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που αυξάνουν αναίτια το κόστος παραγωγής και το μη μισθολογικό κόστος, δε μπορούν να συνεχιστούν, γιατί οι συνέπειες αυτών των αδυναμιών στο τέλος ασκούν αμείλικτες πιέσεις στο μισθολογικό κόστος, στην παραγωγική εργασία και στις παραγωγικές επιχειρήσεις.

Με την επέλαση της κρίσης όλοι στη χώρα πλέον είδαν ότι η αποτυχία ενίσχυσης της μη μισθολογικής ανταγωνιστικότητας είχε ως αποτέλεσμα ότι τα υφιστάμενα επίπεδα μισθών δεν μπορούσαν να διατηρηθούν και να επιβιώσουν της διάβρωσης ανταγωνιστικότητας που προέκυπτε συνδυαστικά από άλλους παράγοντες. Αυτό έγινε επειδή η ελληνική οικονομία και η οικονομική πολιτική δεν φρόντισε τη βελτίωση της μη μισθολογικής ανταγωνιστικότητας, συνέβαλε μάλιστα στην επιδείνωσή της με διαβρώσεις που ξεκινούσαν από το κόστος ενέργειας και το κόστος της χρηματοδότησης, το μη μισθολογικό κόστος και τη φορολογική αβεβαιότητα, την διαφθορά, την σταδιακή σύρευση των κακής ποιότητας ρυθμίσεων ως προς την αδειοδότηση και λειτουργία των επιχειρήσεων, τις δυσλειτουργίες της διασύνδεσης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας και τις ατέλειες του φορολογικού συστήματος και των (αντι)κινήτρων που αυτό δίνει και καταλήγουν σε γενικότερες αδυναμίες στη λειτουργία «του κράτους δικαίου» και την αργή απονομή της δικαιοσύνης. Σήμερα η κοινωνία και όσοι συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών θα πρέπει να κατανοήσουν ότι αυτό είναι κάτι που δεν πρέπει και δεν μπορεί να συνεχισθεί, γιατί οι συνέπειες αυτών των αδυναμιών στο τέλος ασκούν αμείλικτες πιέσεις στο μισθολογικό κόστος, στην παραγωγική εργασία και στις παραγωγικές επιχειρήσεις.

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€368 δισ.
67% συνόλου*

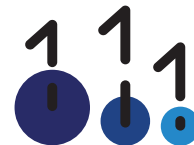
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
51% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€62 δισ.
43% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€2,4 δισ. **
30% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
190.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€4,8 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,1 δισ.
20% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€0,8 δισ.
29% συνόλου****

* ποσοστό επί του συνόλου ICAP

** κέρδη κερδοφόρων ως ποσοστό επί του συνόλου κερδών κερδοφόρων ICAP

*** ποσοστό επί του συνόλου τακτικών αποδοχών/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** ποσοστό επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

